

Міністерство освіти і науки України
Сумський національний аграрний університет
Факультет економіки і менеджменту
Кафедра економіки та підприємництва
імені професора І. М. Брюховецького

Робоча програма (силабус) освітнього компонента

Економіка навколишнього середовища

(вибірковий)

Реалізується в межах освітньої програми «**Підприємництво, торгівля та
біржова діяльність**»

за спеціальністю **076 Підприємництво та торгівля**

на **1 (бакалаврському)** рівні вищої освіти

Суми – 2024

Розробник: Сергій БАШЛАЙ, к.е.н., доцент, доцент кафедри
(підпис)

Розглянуто, схвалено та затверджено на засіданні кафедри економіки та підприємництва ім. професора І. М. Брюховецького	протокол від « <u>05</u> » <u>06</u> 202 <u>4</u> р. № <u>15</u>
	Завідувачка кафедри <u></u> Світлана ТЕРЕЩЕНКО (підпис)

Погоджено:

Гарант освітньої програми Сергій БАШЛАЙ
(підпис)

Декан факультету,
де реалізується освітня програма Маргарита ЛИШЕНКО
(підпис)

Рецензія на робочу програму надана: Надія ПИЛИПЕНКО

 Ольга КОВАЛЬОВА

Методист відділу якості освіти,
ліцензування та акредитації (Надія Пилипенко)
(підпис) (підп.)

Зареєстровано в електронній базі: дата: «26» 08 2024 р.

Інформація про перегляд робочої програми (силабусу):

Навчальний рік, в якому вносяться зміни	Номер додатку до робочої програми з описом змін	Зміни розглянуто і схвалено		
		Дата та номер протоколу засідання кафедри економіки та підприємництва ім. проф. І. М. Брюховецького	Зав. кафедри економіки та підприємництва ім. проф. І. М. Брюховецького	Гарант освітньої програми

1. ЗАГАЛЬНА ІНФОРМАЦІЯ ПРО ОСВІТНІЙ КОМПОНЕНТ

1.	Назва ОК	Економіка навколишнього середовища			
2.	Факультет/кафедра	Економіки і менеджменту / Економіки та підприємництва ім. проф. І. М. Брюховецького			
3.	Статус ОК	Вибірковий			
4.	Рівень НРК	6-й			
5.	Семестр та тривалість вивчення	8 семестр / 5 рік			
6.	Кількість кредитів ЄКТС	5			
7.	Загальний обсяг годин та їх розподіл	Контактна робота (заняття) – 40 / 28		Самостійна робота	
		Лекційні	Практичні /семинарські	Лабораторні	110 / 122
		20 / 14	20 / 14	-	
8.	Мова навчання	Українська			
9.	Викладач/Координатор освітнього компонента	Доцент кафедри економіки та підприємництва, кандидат економічних наук (PhD) Башлай Сергій Вікторович			
11.1	Контактна інформація	serhii.bashlai@snaeu.edu.ua; ауд. 403а-е.			
10.	Загальний опис освітнього компонента	Освітній компонент, зміст якого формується на основі об'єктивних законів розвитку природи, вивчає закономірності раціонального соціально-економічного розвитку суспільства. Академічний курс базується на сучасних методах обґрунтування взаємозв'язку між екосистемами, соціальними спільнотами та економічними системами, а також результатах дослідження умов, що здатні забезпечити стійкий стан і прогресивний розвиток зазначених систем.			
11.	Мета освітнього компонента	Формування у здобувачів вищої освіти цілісного світогляду та навичок сучасного системного мислення щодо екологічно обґрунтованих пріоритетів соціально-економічного розвитку суспільства, а також пошуку найбільш ефективних шляхів досягнення поставлених цілей			
12.	Передумови вивчення ОК, зв'язок з іншими освітніми компонентами ОП	1. Освітній компонент базується на вивченні систем інноваційних технологій в сільськогосподарському виробництві, організації виробництва та ін. 2. Освітній компонент є основою для виробничої економіки сільськогосподарських підприємств (ТОПАЗ), економіки і організації інноваційної діяльності та ін.			
13.	Політика академічної доброчесності	Списування – завдання не зараховується. Використання заборонених засобів під час контрольних заходів – відповідь не зараховується. Плагіат – завдання не зараховується.			
14.	Посилання на курс на навчальній платформі Moodle	https://cdn.snaeu.edu.ua/moodle/course/view.php?id=5817			

2. ЗВ'ЯЗОК З ПРОГРАМНИМИ РЕЗУЛЬТАТАМИ НАВЧАННЯ

Результати навчання за ОК: Після вивчення освітнього компонента студент очікувано буде здатен...»	Як оцінюється РНД
ДРН 1. Розумітися на способах збереження навколишнього середовища.	Тести множинного вибору
ДРН 2. Зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя	Тести множинного вибору, вирішення ситуаційних завдань
ДРН 3. Застосовувати інноваційні підходи в діяльності підприємницьких, торговельних та біржових структур.	Тести множинного вибору, розв'язання практичних завдань
ДРН 4. Обирати оптимальні рішення, щодо фінансово-технологічної диверсифікації аграрного виробництва на основі інноваційного розвитку.	Тести множинного вибору, розв'язання практичних завдань

3. ЗМІСТ ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТА (ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ)

Тема. Перелік питань, що будуть розглянуті в межах теми	Розподіл в межах загального бюджету часу						Рекомендована література
	Аудиторна робота				Самостійна робота		
	Лк		П.з / семін. з				
	денна	заочна	денна	заочна	денна	заочна	
Тема 1. <i>Загальні відомості про економіку навколишнього середовища</i> 1. Еколого-економічна сутність природокористування та основні передумови виникнення науки. 2. Предмет, мета, завдання та методи дисципліни.	2	-	2	2	12	15	Основна: 1-5, 7, 9, 13 Додаткова: 2, 4, 5
Тема 2. <i>Еколого-економічні показники</i> 1. Наукові основи раціонального користування компонентами навколишнього середовища	2	2	2	2	14	15	Основна: 1-3, 5-10 Додаткова: 1, 3, 6

2. Загальні принципи раціонального природокористування. 3. Сутність, показники та індикатори сталого розвитку.							
Тема 3. <i>Економічний механізм раціонального природокористування</i> 1. Сутність і структура економічного механізму раціонального природокористування. 2. Оцінка природних факторів. 3. Плата за використання природних ресурсів.	4	2	4	2	14	17	Основна: 1-3, 5, 7-10, 13 Додаткова: 2-5
Тема 4. <i>Економічна ефективність природоохоронних заходів</i> 1. Сутність ефективності природоохоронних заходів. 2. Визначення економічної ефективності природоохоронних заходів.	4	2	4	-	14	15	Основна: 1, 5, 6-9, 11-13 Додаткова: 1, 3, 5
Тема 5. <i>Еколого-економічні питання користування земельними ресурсами</i> 1. Основи та принципи оцінки земель. 2. Забруднення земельних угідь в аграрному виробництві та його наслідки. 3. Оцінка економічних збитків від забруднення земельних ресурсів.	2	2	2	2	14	17	Основна: 1-3, 6-10, 12 Додаткова: 2-5
Тема 6. <i>Лісові ресурси: охорона, економічна оцінка та передумови ефективного користування</i> 1. Склад та економічна оцінка лісів. 2. Економічний механізм використання лісових ресурсів. 3. Визначення збитків від нераціонального використання лісів.	2	2	2	2	14	15	Основна: 1-9, 11-13 Додаткова: 2-5

<p>Тема 7. <i>Водні ресурси, їх охорона, оцінка та наслідки використання</i></p> <p>1. Економічна оцінка водних ресурсів.</p> <p>2. Визначення збитків від нераціонального використання водних ресурсів та їхнього забруднення</p>	2	2	2	2	14	15	<p>Основна: 1-8, 12-13</p> <p>Додаткова: 2-5</p>
<p>Тема 8. <i>Проблеми екологізації аграрного виробництва</i></p> <p>1. Природні ресурси України, що підлягають використанню в аграрній сфері</p> <p>2. Природно-господарські системи</p> <p>3. Економічний механізм забезпечення сталого розвитку аграрного виробництва</p>	2	2	2	2	14	15	<p>Основна: 1, 8, 12-13</p> <p>Додаткова: 2-7</p>
Всього	20	14	20	14	110	122	

4. МЕТОДИ ВИКЛАДАННЯ ТА НАВЧАННЯ

ДРН	Методи викладання	Методи навчання
ДРН 1. Розумітися на способах збереження навколишнього середовища.	Лекції, обговорення актуальних питань	Опрацювання теоретичного матеріалу, підготовка есе
ДРН 2. Зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя	Лекції, практичні заняття, дискусійні бесіди	Опрацювання теоретичного матеріалу, підготовка есе, розв'язання практичних завдань
ДРН 3. Застосовувати інноваційні підходи в діяльності підприємницьких, торговельних та біржових структур.	Лекції, практичні заняття	Опрацювання теоретичного матеріалу, виконання ситуаційних завдань
ДРН 4. Обирати оптимальні рішення, щодо фінансово-технологічної диверсифікації аграрного виробництва на основі інноваційного розвитку.	Лекції, практичні заняття, дискусійні бесіди	Опрацювання теоретичного матеріалу

5. ОЦІНЮВАННЯ ЗА ОСВІТНІМ КОМПОНЕНТОМ

5.1. Сумативне оцінювання

5.1.1. Для оцінювання очікуваних результатів навчання передбачено

№	Методи сумативного оцінювання	Бали / Вага у загальній оцінці	Дата складання
1.	РЗ 1 (розрахункові завдання)	20 балів / 20 %	До 7 тижня
2.	РЗ 2 (розрахункові завдання)	20 балів / 20 %	До 14 тижня
3.	Тестування (мінімум 2 блоки)	30 балів / 30 %	Протягом семестру
4.	Екзамен	30 балів / 30 %	За графіком сесії

5.1.2. Критерії оцінювання

Компонент	Незадовільно	Задовільно	Добре	Відмінно
РЗ	<10 балів	10-13 балів	14-17 балів	18-20 балів
	Завдання не виконано (методика та відповіді неправильні)	Хід виконання вірний, але наявні суттєві помилки, відповіді, в основному неправильні	Завдання виконано, але існують несуттєві помилки	Завдання повністю виконано. Помилки відсутні
Тестування	<8 балів	8-10 балів	11-13 балів	14-15 балів
	Правильних відповідей на тестові завдання менше половини	Правильних відповідей на тестові завдання 50-70 відсотків	Правильних відповідей на тестові завдання 71-90 відсотків	Правильних відповідей на тестові завдання більше 90 %
Екзамен	<15 балів	15-20 балів	21-26 балів	27-30 балів

5.2. Формативне оцінювання:

Для оцінювання поточного прогресу у навчанні та розуміння напрямів подальшого удосконалення передбачено

№	Елементи формативного оцінювання	Дата
1	Тестування в Google Forms	На кожному практичному занятті (вступний контроль)
2	Самооцінка знань в програмі Mentimeter	По закінченню кожної теми
3	Виконання завдань за допомогою додатку Microsoft Excel	Під час виконання практичних завдань
4	Письмовий зворотний зв'язок на розв'язки завдань	Протягом 1 тижня після виконання
5	Усний зворотний зв'язок від викладача та зво щодо результатів виконання індивідуальної роботи	При виконанні індивідуального завдання (есе, презентації-виступу)

5.3. Шкала оцінювання (підсумкова) – загальноприйнята для Університету:

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Для іспиту
90 – 100	відмінно
82-89	добре
75-81	
69-74	
60-68	задовільно
35-59	незадовільно з можливістю повторного складання
0-34	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

6. НАВЧАЛЬНІ РЕСУРСИ (ЛІТЕРАТУРА)

6.1. Основні джерела

6.1.1 Підручники, посібники:

1. Данилишин Б. М., Хвесик М. А., Голян В. А. Економіка природокористування: підручник. Київ: Кондор, 2018. 465 с.
2. Байдала В. В., Бутенко В. М., Талавиря М. П. Біоекономіка. Навчальний посібник. Київ: Видавництво «Наукова столиця», 2020. 293 с.
3. Економіка і бізнес : підручник / за ред. д.е.н., проф. Л. Г. Мельника, д.е.н., проф. О. І. Карінцевої. Суми: Університетська книга, 2021. 316 с.
4. Губанова О.Р. Економіка довкілля та природних ресурсів: конспект лекцій. Одеса. 2018. 130 с.
5. Хвесик М. А. Економіка природокористування : вектори розвитку. Київ: ДУ ІЕПСР НАН України, 2019. 398 с.

6.1.2 Методичне забезпечення:

6. Економіка природокористування : конспект лекцій / уклад. С. В. Башлай. Суми : СНАУ, 2020. 90 с.
7. Економіка природокористування : методичні вказівки щодо проведення практичних занять / уклад. С. В. Башлай. Суми : СНАУ, 2020. 41 с.
8. Економіка природокористування: методичні вказівки щодо самостійної роботи студентів / уклад. С. В. Башлай. Суми : СНАУ, 2020. 66 с.
9. Економіка та організація біотехнологічних виробництв: конспект лекцій / укл.: С. В. Башлай, В. М. Коваленко. Суми, 2024. 115 с.

6.1.3 Інші джерела:

10. Аграрна економіка: навч. посіб. / В. Я. Білоножка, І. І. Мостов'як, В. П. Карпенко та ін.; за ред. В. Я. Білоножка. Умань: Видавець «Сочінський М. М.», 2016. 418 с.

11. Бойчук Ю. Д., Солошенко Е. М., Бугай О. В. Екологія і охорона навколишнього середовища: навч. посіб. 4-те вид., випр. і допов. Суми: Університетська книга, 2016. 316 с.

12. Чуйко О., Шкурко В. Еколого орієнтоване соціальне підприємництво у громаді : навчально-методичний посібник. Київ. 2020. 126 с.

13. Стратегія сталого розвитку: Європейські горизонти : підручник / І. Л. Якименко, Л. П. Петрашко, Т. М. Димань, О. М. Салавор, Є. Б. Шаповалов, М. А. Галабурда, О. В. Ничик, О. В. Мартинюк. Київ : НУХТ, 2022. 337 с.

6.2 Додаткові джерела:

1. Башлай С. В., Нагорний В. В. Концепція сталого розвитку економіки України в умовах євроінтеграції. *Проблеми інноваційно-інвестиційного розвитку*. 2021. № 24. С. 23-36. DOI: 10.33813/2224-1213.24.2021.2.

2. Башлай С. В., Вдовіченко О. Г., Нагорний В. В. Сталість ресурсів та відновлювальна енергія: шляхи до зеленої економіки. *Наукові перспективи*. 2023. Вип. 11(41). С. 461-473. DOI: [https://doi.org/10.52058/2708-7530-2023-11\(41\)-461-473](https://doi.org/10.52058/2708-7530-2023-11(41)-461-473).

3. Верховна рада України. Офіційний веб-портал. URL: <https://rada.gov.ua>.

4. Міністерство екології та природних ресурсів України. Офіційний портал URL: <http://www.menr.gov.ua>

5. Урядовий портал. Єдиний портал веб-портал органів виконавчої влади України. URL: <https://www.kmu.gov.ua>.

6. Mishenin Y., Koblianska I., Yarova I., Kovalova O., Bashlai S. Food security, human health, and economy: a holistic approach to sustainable regulation. *Agricultural and Resource Economics*. 2023. Vol. 9. No. 4. Pp. 50-78. DOI: <https://doi.org/10.51599/are.2023.09.04.03>.

7. RealClimate. Climate Science from climate scientists. URL: <http://www.realclimate.org>.

8. Sustainable Development Goals in agriculture and responsible investment: A comparative study of the Czech Republic and Ukraine / Alex Plastun, Inna Makarenko, Tetiana Grabovska, Ricardo Situmeang, Serhii Bashlai. *Problems and Perspectives in Management*. 2021. Vol. 19(2). P. 65-76. DOI: [http://dx.doi.org/10.21511/ppm.19\(2\).2021.06](http://dx.doi.org/10.21511/ppm.19(2).2021.06).

6.3 Програмне забезпечення:

Стандартні пакети прикладних програм MS Office (MS Excel, MS Word, MS PowerPoint)